

AXBOROT – QUROL SIFATIDA

Muallif: Zaidov Azizbek Avazbekovich

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat Xavfsizligi Universiteti magistratura
tinglovchisi, podpolkovnik*

Annotatsiya

Mazkur maqolada axborotning zamonaviy harbiy va siyosiy mojarolarda qurol sifatida qo'llanilishi tahlil qilinadi. Axborot urushlarining asosiy ko'rinishlari—kiberhujumlar, mediamanipulyatsiya, dezinformatsiya va ijtimoiy tarmoqlardagi psixologik ta'sirlar misolida yoritiladi. Ukraina va Qorabog' mojarolari misolida axborot vositalarining strategik qudrati ko'rsatilib, milliy axborot xavfsizligini ta'minlash zarurati asoslanadi.

Kalit so'zlar: axborot urushi, dezinformatsiya, kiberhujum, media, milliy xavfsizlik.

Аннотация

В статье рассматривается использование информации в качестве оружия в современных военных и политических конфликтах. Анализируются основные формы информационных войн — кибератаки, медиаманипуляции, дезинформация и психологическое воздействие через социальные сети. На примерах конфликтов в Украине и Нагорном Карабахе показана стратегическая мощь информационных ресурсов, а также обосновывается необходимость обеспечения национальной информационной безопасности.

Ключевые слова: информационная война, дезинформация, кибератака, медиа, национальная безопасность.

Abstract

This article examines the use of information as a weapon in modern military and political conflicts. It analyzes the main forms of information warfare, including cyberattacks, media manipulation, disinformation, and psychological influence through social networks. Using the examples of the conflicts in Ukraine and Nagorno-Karabakh, the paper highlights the strategic power of information tools and emphasizes the importance of ensuring national information security.

Keywords: information warfare, disinformation, cyberattack, media, national security.

KIRISH

XXI asrda urushlar maydoni nafaqat qurolli to'qnashuvlarda, balki axborot maydonida ham kechmoqda. Axborot oqimlari, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar inson ongi uchun kurashning asosiy vositasiga aylandi. Zamonaviy davrda "axborot – eng kuchli qurol" degan g'oya harbiy strategiyalar va siyosiy kampaniyalar markaziga aylangan. Axborot urushi qurolli to'qnashuvlarsiz ham davlatning harbiy, siyosiy va iqtisodiy barqarorligiga putur yetkazish imkonini beradi. Shuning uchun ham har bir mamlakat axborot xavfsizligini milliy xavfsizlikning tarkibiy qismi sifatida ko'rmoqda.

1. Axborot – zamonaviy qurol sifatida

Axborot bugungi kunda strategik resurs, siyosiy va iqtisodiy qudrat manbai hisoblanadi. Agar o'tgan asrlarda qurol-yarog' kuch ustuvor bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda axborotni boshqarish, uni manipulyatsiya qilish va yo'naltirish davlatlar o'rtasidagi raqobatda asosiy ustunlik manbaiga aylangan.

Axborot qurolining o‘ziga xos jihati shundaki, u bevosita inson tafakkuriga, qadriyatlariga, ijtimoiy ongga ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois u “yumshoq kuch” (soft power) siyosatining markazida turibdi.

Axborot qurolining asosiy turlari:

Dezinformatsiya: yolg‘on yoki noto‘liq ma’lumotlar tarqatish orqali ijtimoiy fikrni shakllantirish.

Kiberhujumlar: davlat infratuzilmasiga, axborot tizimlariga texnologik zarba berish.

Psixologik operatsiyalar: fuqarolar ongiga ta’sir ko‘rsatish orqali siyosiy qarorlarni o‘zgartirish.

Media manipulyatsiya: axborot oqimlarini yo‘naltirish, ijtimoiy tarmoqlarda sun’iy trendlar yaratish.

Bunday vositalar biror davlatning ichki barqarorligini buzish, siyosiy rahbariyatga bosim o‘tkazish yoki xalqaro maydonda raqib imijini zaiflashtirishga xizmat qiladi.

2. Axborot qurollarining qo‘llanilishiga oid zamonaviy misollar

Ukraina mojarosi (2014–2024)

Ukrainadagi harbiy mojaroda axborot urushi an’anaviy jangovar harakatlar bilan teng darajada ahamiyat kasb etdi. Tomonlar nafaqat front chizig‘ida, balki internet va ommaviy axborot vositalarida ham jang olib bordilar.

Rasmiy ma’lumotlarni buzish, video va foto materiallarni manipulyatsiya qilish orqali xalqaro jamoatchilik fikrini boshqarish urushi kechdi.

Rossiya va G'arb davlatlari o'rtasidagi media platformalar orqali kechgan axborot to'qnashuvi zamonaviy davrda "raqamli propaganda" atamasini amaliyotga kiritdi.

Botlar va avtomatlashtirilgan akkauntlar orqali tarqatilgan "fake news"lar milliy va xalqaro auditoriyada siyosiy qarorlarni o'zgartirishga qaratilgan.

Qorabog' mojarosi (2020–2023)

Ikkinchi Qorabog' urushi davrida ham Ozarbayjon va Armaniston o'z pozitsiyalarini asosan axborot vositalari orqali targ'ib qildilar.

Dronlar orqali olinayotgan videolar va real vaqt rejimidagi telekanal xabarlar axborot qurolining samarali ishlatilganligini ko'rsatdi.

Ijtimoiy tarmoqlarda (Telegram, X/Twitter) targ'ib

Vizual jihatdan kuchli kontent xalqaro auditoriyada ijtimoiy ongni shakllantirishga yordam berdi.

Kiberoperatsiyalar va global tajribalar

So'nggi yillarda AQSh, Xitoy, Rossiya, Isroil va Eron kabi davlatlar o'rtasida kiberhujumlar soni keskin oshdi.

Infratuzilmani ishdan chiqarish, maxfiy ma'lumotlarni o'g'irlash va davlat xizmatlariga zarar yetkazish kabi maqsadlarda kiberqurollar keng qo'llanilmoqda.

"Stuxnet", "NotPetya" va "WannaCry" kabi hujumlar zamonaviy axborot urushlarida kiberhujumlar strategik ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Kiberoperatsiyalar bilan birga raqamli propagandani uyg'un ishlatish raqibning ijtimoiy va siyosiy barqarorligini zaiflashtiradi.

3. Kiberhujumlar va mediamanipulyatsiya mexanizmlari

Axborot urushi bugun uch bosqichda kechmoqda:

Axborot to‘plash (razvedka bosqichi) – raqib haqidagi ma’lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish;

Axborot zarbasi – raqibning axborot tizimlariga yoki jamoatchilik ongiga hujum qilish;

Axborot nazorati – voqealar rivojini o‘z narrativiga mos yo‘naltirish.

Mediamanipulyatsiya mexanizmlari:

Botlar va feyk akkauntlar orqali ijtimoiy tarmoqlarda ma’lumot tarqatish;

“Clickbait” (bosishga undovchi sarlavha) sarlavhalar orqali jamoatchilikni emotsional holatga keltirish;

Fotosuratlar va videolarni soxtalashtirish (deepfake texnologiyasi);

Algoritmik boshqaruv orqali axborotni filtrlash va yo‘naltirish.

Zamonaviy misol:

COVID-19 pandemiyasi davrida ham davlatlar va notijorat tashkilotlar tomonidan axborot maydonida dezinformatsiya kampaniyalari olib borildi. Bu global auditoriyani boshqarish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash muhimligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Axborotning qurolga aylanishi XXI asrda insoniyat xavfsizligining yangi o‘lchovini belgilab berdi. QuROLSIZ urush – bu axborot maydonidagi raqobatdir.

Bugungi kunda axborot nafaqat ma'lumot tarqatish vositasi, balki strategik qudratning eng muhim omilidir.

Milliy axborot xavfsizligini ta'minlash, dezinformatsiyaga qarshi immunitetni shakllantirish, raqamli sohada mustaqillikni saqlash har bir mamlakatning ustuvor vazifasiga aylanishi zarur.

Shu bilan birga, davlatlar o'rtasidagi raqobat zamonaviy axborot texnologiyalari, media va kiberresurslardan foydalanish bilan yanada keskinlashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sun Tzu. "Urush san'ati" – Pekin: Military Press, 2018.
2. NATO. "Joint Doctrine for Information Operations" – (Axborot operatsiyalari bo'yicha birgalikdagi doktrina) (AJP-3.10). – Brussels, 2023.
3. B.Y.Erkayev "The Role of Information Warfare in Modern Warfare" (Zamonaviy harbiy mojarolarda axborot urushining o'rni va roli) – Bright Mind Publishing, 2025.
4. J.Nye "Soft Power: The Means to Success in World Politics" (Yumshoq kuch: Jahon siyosatida muvaffaqiyatga erishish vositasi) – New York: PublicAffairs, 2004.
5. "Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик концепцияси" – Тошкент, 2022.
6. T.Rid, B.Buchanan "Attributing Cyber Attacks" (Kiberhujumlarni aniqlash va javobgarlikni belgilash) – Journal of Strategic Studies, 2017.